

Accountant in AvA 2006

Rapportage naar aanleiding van een empirisch onderzoek naar de aanwezigheid van de accountant in de AvA 2006 van beursgenoteerde ondernemingen.

Ten geleide

Begin 2004 is de Code-Tabaksblat in werking getreden, zijnde het product van de gelijknamige commissie. Deze commissie is destijds ingesteld met als doel de regels op het gebied van corporate governance (goed ondernemingsbestuur) te vernieuwen. De code bevat een aantal bepalingen die betrekking hebben op de positie van de accountant. Een van deze bepalingen (best-practicebepaling V.2.1) stelt dat de accountant over zijn verklaring omtrent de getrouwheid van de jaarrekening kan worden bevraagd door de algemene vergadering van aandeelhouders (AvA). De accountant dient daarom deze vergadering bij te wonen en is daarin bevoegd het woord te voeren. In 2005 is deze bepaling ook in de wet vastgelegd (artikel 2: 117, lid 5 BW).

Zowel de commissie-Tabaksblat als het NIVRA stelt dat de woordvoering door de accountant niet verder hoeft te reiken dan de controlewerkzaamheden en accountantsverklaring.

In 2004 heeft accountancystudent Mike Tagage voor het eerst onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van de accountant in de AvA. Een vergelijkend onderzoek is, met medewerking van Mike Tagage, in 2005 door het NIVRA uitgevoerd. De uitkomsten van het onderzoek zijn in de loop van 2006 op de website van het NIVRA geplaatst (http://www.nivra.nl/Downloads/Corporate_governance/Acc_in_de_AVA_2005.pdf).

Daarnaast heeft het NIVRA op 1 maart 2006 controlerichtlijn 780N over het optreden van de accountant in de AvA uitgebracht. Deze richtlijn geeft een nadere invulling aan de wijze waarop registeraccountants in de algemene vergaderingen dienen op te treden.

Gezien de belangstelling voor het thema, is besloten ook in 2006 een vergelijkbaar onderzoek uit te voeren. Dit rapport, dat in samenwerking met Mike Tagage is ontstaan, bevat hiervan de uitkomsten.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	2
1 Verantwoording onderzoek.....	3
1.1 Doelstelling onderzoek	3
1.2 Aanpak onderzoek	3
1.3 Onderzoeksmethode.....	3
1.4 Toegepaste databronnen.....	3
1.5 Omvang en respons.....	3
2 Resultaten onderzoek	4
2.1 Opkomst.....	4
2.2 Vertegenwoordigde accountantsorganisatie.....	4
2.3 Gebruik spreekrecht	5
2.4 Management letter	5
2.5 Evaluatie functioneren accountant	6
2.6 Gestelde vragen.....	6
Bijlage 1: Onderzochte ondernemingen	10
Bijlage 2: Gestelde vragen aan en antwoorden van de accountant in AvA's 2006.....	12
Bijlage 3: Gehanteerde vragenlijst.....	25

1 Verantwoording onderzoek

1.1 Doelstelling onderzoek

De doelstelling van het onderzoek, uitgevoerd in 2006, was het in kaart brengen van de praktijksituaties rondom de aanwezigheid van de accountant in AvA's van beursgenoteerde ondernemingen. De resultaten zijn vervolgens vergeleken met de uitkomsten over 2005 en 2004, ten einde zo opvallende ontwikkelingen en tendensen te signaleren.

1.2 Aanpak onderzoek

Om deze doelstelling te realiseren zijn de notulen van de AvA van de ondernemingen verzameld. Daarnaast zijn ondernemingen rechtstreeks benaderd ingeval notulen nog niet voorhanden waren of uit de notulen bleek dat de accountant niet in de AvA aanwezig was.

Omdat een totaalbeeld van de praktijksituatie naar de mening van het NIVRA van belang is, zijn alle statutair in Nederland gevestigde beursgenoteerde ondernemingen in het onderzoek betrokken. In verschillende vennootschappen, in verschillende stadia van ontwikkeling, van verschillende omvang, met verschillende mate van internationalisering en met verschillende aandeelhoudersstructuren kunnen zich immers verschillende praktijksituaties voordoen.

De onderzoeksperiode liep van februari 2006 tot en met december 2006, te weten het tijdsbestek waarin de vergaderingen werden gehouden. In bijlage 1 is een overzicht van de onderzochte ondernemingen opgenomen.

In het onderzoek over 2006 is, in vergelijking met eerdere jaren, een aantal vragen niet meer aan bod gekomen. De uitkomsten hiervan hebben inmiddels tot voldoende inzicht geleid. Daartegenover staat dat in 2006 een aantal nieuwe aspecten zijn onderzocht, namelijk:

- Heeft de accountant gebruik gemaakt van zijn spreekrecht?
- Is (in zijn algemeenheid) de management letter besproken?
- Is de interne evaluatie rondom het functioneren van de accountant besproken?

1.3 Onderzoeksmethode

Het onderzoek is aan te merken als een kwantitatief onderzoek. Om de respons te verhogen is besloten om de beursgenoteerde ondernemingen waarvan gegevens ontbraken, telefonisch te benaderen. Bij het onderzoek is gebruik gemaakt van de in bijlage 3 opgenomen vragenlijst.

1.4 Toegepaste databronnen

Ter waarborging van de volledigheid van de te onderzoeken ondernemingen is gebruik gemaakt van de volgende databronnen:

- de onderzoeken 2004 en 2005;
- de online jaarverslagendatabase van IQ Info;
- een overzicht van de VEB;
- een onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen uitgevoerd in 2006 ten behoeve van de Monitoring commissie Corporate Governance (Frijns).

1.5 Omvang en respons

In totaal is de praktijksituatie van 150 beursgenoteerde ondernemingen in kaart gebracht (2005: 154, 2004: 165). De respons van het onderzoek was, evenals in voorgaande jaren, 100%.

2 Resultaten onderzoek

2.1 Opkomst

In 2006 was de accountant in 139 van de 150 vergaderingen aanwezig (93%). Ten opzichte van de vorige vergaderseizoenen is sprake van een stijging van de opkomst met 10% respectievelijk 36%.

Criterium	2006		2005		2004	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Aanwezig	139	93	128	83	94	57
Niet aanwezig	11	7	26	17	71	43
Totaal	150	100	154	100	165	100

Tabel 1: Opkomst accountant

Met de ondernemingen waarbij de accountant niet in de AvA aanwezig was, is contact gezocht. Zij gaven als reactie op de vraag wat de reden van de afwezigheid van de accountant was, het volgende antwoord:

- “Iedereen die bij de vergadering wordt gehaald, stuurt een rekening”;
- “We weten niet meer of hij er was, maar uit de presentielijst blijkt van niet” (herhaaldelijk contact);
- “Het laten bijwonen van de vergadering door de accountant is te duur”;
- “De precieze motivatie waarom de accountant er niet was, weten we niet”;
- “We zijn vergeten de accountant uit te nodigen”;
- “Het was de VEB ook al opgevallen. We zullen dit intern uitzoeken en dit voor de volgende vergadering veranderen of in de volgende vergadering uitleggen”;
- “We vinden dat het geen toegevoegde waarde heeft de accountant uit te nodigen”;
- “In 2005 zijn geen vragen gesteld en bovendien is de partner dit jaar gewijzigd”.

2.2 Vertegenwoordigde accountantsorganisatie

Het afgelopen jaar hebben bij de onderzochte ondernemingen in totaal 6 wisselingen (2005: 17) van accountantsorganisatie plaatsgevonden.

Ook in 2006 blijkt KPMG zowel absoluut als relatief gezien het gros van de ondernemingen ultimo 2005 te controleren. Ernst & Young is in 2006 van de derde plaats naar de tweede plaats gestegen. Dit ten koste van PwC, die in 2006 naar de derde plaats is gezakt.

Ten overvloede wordt opgemerkt dat een afname van de aantallen in de tabellen 2 en 3 niet wil zeggen dat de betreffende organisaties cliënten hebben verloren. De cijfers hebben slechts betrekking op ondernemingen die eind 2005 ter beurse genoteerd waren.

Accountants-organisatie	2006		2005		2004	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
KPMG	44	29	45	29	46	28
Ernst & Young	37	24	36	23	43	26
PwC	33	21	40	25	41	25
Deloitte	25	16	23	15	23	14
Overige	9	6	7	4	5	3
BDO	6	4	6	4	9	5
Totaal¹	154	100	157	100	167	100

Tabel 2: Accountantsorganisaties betrokken bij onderzochte ondernemingen

Indien in 2006 vanuit het perspectief “vertegenwoordigde accountantsorganisaties in AvA’s” wordt gekeken, wijzigt het eerder geschetste beeld niet.

¹ De aantallen wijken af van de vermelde cijfers in tabel 1 als gevolg van joint audits.

Accountants-organisatie	2006		2005		2004	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
KPMG	40	28	38	29	29	30
Ernst & Young	34	24	30	23	20	21
PwC	30	21	31	24	21	22
Deloitte	24	17	19	15	16	17
Overige	9	6	7	5	4	4
BDO	6	4	6	4	6	6
Totaal²	143	100	131	100	96	100

Tabel 3: Vertegenwoordigde accountantsorganisaties in AvA

Een vergelijking tussen de tabellen 2 en 3 levert op dat:

- BDO en de groep ‘overige’ alle vergaderingen hebben bijgewoond;
- Deloitte op 1 vergadering na bij alle AvA’s aanwezig was;
- Ernst & Young en PwC 3 vergaderingen hebben gemist;
- KPMG, met een aantal van 4, de meeste AvA’s heeft gemist.

2.3 Gebruik spreekrecht

Volgens de commissie-Tabaksblat heeft de accountant naast het spreekplicht ook een spreekrecht. Dit recht houdt in dat de accountant het woord mag voeren wanneer tijdens de vergadering mededelingen worden gedaan door de raad van bestuur en/of de raad van commissarissen die naar het oordeel van de accountant op basis van zijn kennis van de onderneming “een materiële onjuiste voorstelling van zaken” geven.

Voor zover uit de notulen is op te maken is in 2006 slechts in één AvA door de accountant gebruik gemaakt van het spreekrecht. Dit betrof een correctie op de uitspraak van de voorzitter over de wijze van waardering van twee dochtervennootschappen.

2.4 Management letter

Medio 2006 hield Eumedion, het corporate governance platform van institutionele beleggers, een pleidooi om de hoofdpunten uit de management letter van de accountant openbaar te maken. Hiermee zou het debat met de accountant meer diepgang krijgen.

Met ingang van 2006 is in het onderzoek derhalve specifiek aandacht geschonken aan dit onderwerp.

In 2006 bleek dat in slechts 5 van de 150 AvA’s vragen zijn gesteld over de management letter. In 2 AvA’s zijn de vragen door de raad van bestuur beantwoord; in de overige vergaderingen door de accountant. Hieronder zijn de (letterlijke) vragen vermeld.

Vragen die door de Raad van Bestuur zijn beantwoord

- Een aandeelhouder wilde weten of de management letter voor de raad van bestuur en/of auditcommissie toereikend was om inzicht te hebben in de risico’s in de onderneming.
- Een aandeelhouder vroeg wat de belangrijkste aanbevelingen van de accountant zijn naar aanleiding van het duurzaamheidsverslag en of deze aanbevelingen zullen worden opgevolgd.

Vragen die door de accountant zijn beantwoord

- Een aandeelhouder wilde in verband met de jaarrekening 2005 weten of er nieuwe tekortkomingen zijn gemeld in de management letter dit jaar, die vorig jaar nog niet voorkwamen (3x)
- Een aandeelhouder vroeg de accountant of er geen nieuwe belangrijke tekortkomingen in de internal controls tevoorschijn zijn gekomen in de management letter 2006 ten opzichte van het jaar 2005.
- Een aandeelhouder gaf aan dat uit een recent persbericht blijkt dat de accountant niet meer verder wilde mede vanwege het hoge risico. Hij wenste de accountant de vraag voor te leggen of de tekortkomingen in het interne controle- en beheersingssysteem, zoals toegelicht in het verslag van de Raad van Commissarissen hiermee verband houden en wat de accountant hierover in de management letter heeft opgemerkt.

² Idem als opmerking 1.

- Een aandeelhouder verwees naar pagina X van het jaarverslag en vroeg welke aanbevelingen en suggesties de externe accountant heeft gedaan voor verdere verbetering van administratieve procedures en interne controles.

2.5 Evaluatie functioneren accountant

Een andere bepaling (best-practicebepaling V.2.3) in de Code-Tabaksblat stelt dat het bestuur en de auditcommissie ten minste éénmaal in de vier jaar een grondige beoordeling maken van het functioneren van de externe accountant. De belangrijkste conclusies hiervan worden aan de AvA medegedeeld ten behoeve van de beoordeling van de voordracht tot benoeming van de externe accountant.

Uit een beoordeling van de notulen blijkt dat in 27 van 150 AvA's de uitkomsten rondom het functioneren van de accountant zijn medegedeeld. De beoordeling heeft bij die ondernemingen niet geleid tot het kiezen van een andere accountantsorganisatie.

2.6 Gestelde vragen

In 29 van de 139 vergaderingen (21%) zijn door aandeel- en/of certificaathouders vragen aan de accountant gesteld. Ten opzichte van voorgaande jaren is de verhouding derhalve afgenomen.

Criterium	2006		2005		2004	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Wel vragen	29	21	40	31	31	33
Geen vragen	110	79	88	69	63	67
Totaal	139	100	128	100	94	100

Tabel 4: Aantal gestelde vragen aan accountant

Het totaal aantal gestelde vragen daalde van 67 in 2005 tot 50 in 2006 (2004: 45). Echter dit beeld wordt sterk vertekend doordat zowel in 2004 als in 2005 door dezelfde partij in verschillende AvA's veelvuldig dezelfde vraag is gesteld (persoonlijke ondertekening van de accountantsverklaring). Het aantal unieke vragen bleef met 46 in 2006 nagenoeg gelijk aan het aantal van 47 in 2005.

In 2006 hadden 7 vragen betrekking op de controlewerkzaamheden, 10 op de accountantsverklaring en 33 op overige aangelegenheden. Uit tabel 5 blijkt dat, net als in voorgaande jaren, aan de accountant voornamelijk vragen worden gesteld buiten de door het NIVRA en de commissie-Tabaksblat gestelde verantwoordelijkheidsgebieden.

Aandachtsgebied	Aantal unieke vragen			Totaal aantal vragen		
	2006	2005	2004	2006	2005	2004
Controlewerkzaamheden	7	7	9	7	9	9
Accountantsverklaring	9	4	4	10	17	14
Overige	Accountant	7	8	2	7	2
	Jaarrekening	7	7	6	7	11
	Rapportering	3	5	2	5	2
	AO/IB	2	4	3	2	3
	Algemene procedures	–	2	1	–	1
	Risicomanagement	3	–	–	3	–
Overige	8	10	3	9	10	3
Totaal	46	47	30	50	67	45

Tabel 5: Aantal unieke vragen en totaal aantal vragen gespecificeerd naar aandachtsgebied

Tabel 6 bevat een samenvatting van de gestelde vragen aan de accountant met verwijzing naar de onderneming zoals opgenomen in bijlage 2. Voornoemde bijlage bevat een (geanoniseerd) overzicht van alle vragen aan én antwoorden van de accountant (letterlijke teksten).

Aandachtsgebied	Gestelde vragen	Onderneming
Controle-werkzaamheden	<ul style="list-style-type: none"> Hoe is gecontroleerd dat de goodwill inzake onderneming Y een “true en fair impression” geeft, terwijl Y al 4 jaar geen winst meer maakt? Hoe zijn de cumulatief preferente aandelen gecontroleerd? Hoe kan worden gecontroleerd of datgene wat na acquisitie is geactiveerd tot goodwill behoort? Hoe zijn de vermogens van de buitenlandse deelnemingen gecontroleerd? Welke informatie is in het kader van de vast te stellen jaarrekening onderzocht? Zijn de “related party transactions” beoordeeld op “at-arms-length”? Mag worden verwacht dat in het nieuwe boekjaar over transactie X ook een oordeel wordt geveld? 	<ul style="list-style-type: none"> C F J J Y AC AC
Accountants-verklaring	<ul style="list-style-type: none"> Waarom wordt niet apart vermeld dat sprake is van de controle van een enkelvoudige en geconsolideerde jaarrekening (2x)? Wat zijn de redenen tot het afgeven van een afkeurende verklaring? Kan een toelichting worden gegeven op het bedrag zoals genoemd in de toelichtende paragraaf van de verklaring? Welke deelwaarnemingen, zoals vermeld in de verklaring, zijn uitgevoerd? Waarom is akkoord gegaan met een waardering op basis van “going concern” terwijl de onderneming hier zelf twijfel over heeft? Wat voor soort schattingen, zoals vermeld in de verklaring, worden bedoeld en kan hierop controle plaatsvinden? Waarom wijkt de verklaring bij de geconsolideerde jaarrekening tekstueel af van die bij de vennootschappelijke jaarrekening? Hoe moet het voorbehoud in de verklaring worden geïnterpreteerd? Waarom wordt de naam van de accountant in de verklaring vermeld? 	<ul style="list-style-type: none"> E F F R S T U V X
Overige	<p><i>Accountant</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Wat is de reden van terugtreden? Is de “accountantsmededeling” hetzelfde als de “accountantsverklaring”? Wat was, gezien de “vondst van X miljoen euro”, de eigen rol de afgelopen jaren na de komst van de voorzitter van de Raad van Bestuur? Welke werkzaamheden zijn verricht? Hoe wordt de scheiding tussen controle- en advieswerkzaamheden gewaarborgd? Wordt over voldoende kennis en inzicht in de branche beschikt om de beoordeling van transactie X te kunnen uitvoeren? Kan beoordeling van transactie X plaatsvinden als de relatie met vennootschap Y wordt verbroken? <p><i>Jaarrekening specifiek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Is sprake van onterechte consolidatie van deelneming Y? Zijn er nog verplichtingen als gevolg van de overstap door de onderneming naar een ander pensioenfonds? Wordt de boekwinst van het verkochte bedrijfspand met compensabele verliezen verrekend? Heeft de onderneming, gezien de omvang van het resultaat in het 	<ul style="list-style-type: none"> H I L M W AC AC A D H H

Aandachtsgebied	Gestelde vragen	Onderneming
	<ul style="list-style-type: none"> afgelopen boekjaar, recht op een groter compensabel verlies? • Hoeveel risico loopt de onderneming voor impairment in Centraal Europa? • Waarom zijn de participaties of groepsmaatschappijen niet geconsolideerd? • Hoe vaak schrijven de regels voor dat een pand dient te worden getaxeerd? 	<ul style="list-style-type: none"> • J • P • U
	<p><i>Rapportering accountant</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Zijn in de management letter nieuwe tekortkomingen gemeld (3x)? • Wat is in de management letter over de tekortkomingen in het interne controle- en beheersingssysteem, zoals toegelicht door de Raad van Commissarissen, vermeld? • Welke aanbevelingen zijn gedaan voor verdere verbetering van administratieve procedures en interne controles? 	<ul style="list-style-type: none"> • O • AA • AB
	<p><i>AO/IB</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Scoren alle werkmaatschappijen op grond van de normatieve beoordeling goed of zijn er ook slechtere? • Voldoet het interne beheersingssysteem aan de te stellen eisen? 	<ul style="list-style-type: none"> • J • Q
	<p><i>Risicomanagement</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Is ook een oordeel gegeven over de risicoparagraaf? • Vervalt de taak tot een oordeelsvorming over risico's en beheersing met de corporate governance bepaling of de risicoparagraaf? • In hoeverre is de accountant bij Risk Management betrokken? 	<ul style="list-style-type: none"> • K • N • Z
	<p><i>Overige</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Kan een toelichting worden gegeven op de eigen betrokkenheid bij de beoordeling van de prestatiecriteria inzake de beloning van de directie? • Is het gemaakte continuïteitsvoorbehoud over het vorige boekjaar nog steeds van toepassing? • Is het juist dat in het directieverslag van het vorig boekjaar een belangrijke verplichting inzake putopties niet wordt vermeld? • Wat zijn de activiteiten van de holding na afwikkeling van de dochter? • Is kennis genomen van de conclusies van het rapport van de heer X, zoals openbaar gemaakt in de strafzaak, alsmede de conclusies uit de enquêteprocedure? • Is het wenselijk de relatie met de onderneming voort te zetten, gezien de twijfels inzake de uitgeoefende rol in het verleden (2x)? • Wanneer wordt de twijfel over continuïteit zo materieel dat een andere waarderingsgrondslag noodzakelijk is? • Is de Raad van Bestuur zich bewust van de regels inzake de scheiding tussen controle- en advieswerkzaamheden? 	<ul style="list-style-type: none"> • B • F • G • H • O • O • S • W

Tabel 6: Recapitulatie gestelde vragen aan accountant in 2006

Bijlage 1: Onderzochte ondernemingen in 2006

Naam onderneming	Naam onderneming
Aalberts Industries N.V.	Hagemeyer N.V.
ABN-AMRO N.V.	Heijmans N.V.
Accell Group N.V.	Heineken Holding N.V.
AEGON N.V.	Heineken N.V.
Airspray N.V.	HES Beheer N.V.
Akzo Nobel N.V.	HITT N.V.
Alanheri N.V.	Holland Colours N.V.
AM N.V.	ICT Automatisering N.V.
Amsterdam Commodities N.V.	Imtech N.V.
Amsterdam Football Club Ajax N.V.	ING Groep N.V.
AND International Publishers N.V.	InnoConcepts N.V.
Arcadis N.V.	Jetix Europe N.V.
ASM International N.V.	Kardan N.V.
ASM Lithography Holding N.V.	Kas Bank N.V.
Athlon Holding N.V.	Kendrion N.V.
Ballast Nedam N.V.	Koninklijke Ahold N.V.
Batenburg Beheer N.V.	Koninklijke BAM Groep N.V.
BE Semiconductor Industries N.V.	Koninklijke Begemann Groep N.V.
Beter Bed Holding N.V.	Koninklijke Boskalis Westminster N.V.
Bever Holding N.V.	Koninklijke Brill N.V.
Binck N.V.	Koninklijke DSM N.V.
Blue Fox Enterprises N.V.	Koninklijke Econosto N.V.
Blydenstein-Willink N.V.	Koninklijke Frans Maas Groep N.V.
Brainpower N.V.	Koninklijke Grolsch N.V.
Brunel International N.V.	Koninklijke Luchtvaart Maatschappij N.V.
Buhrmann N.V.	Koninklijke Nederlandse Waterschapsbank N.V.
C/TAC Align N.V.	Koninklijke Nedschroef Holding N.V.
Core Laboratories N.V.	Koninklijke Philips Electronics N.V.
Corio N.V.	Koninklijke PTT Nederland N.V.
Crown van Gelder N.V.	Koninklijke Ten Cate N.V.
Crucell N.V.	Koninklijke Vopak N.V.
CSM N.V.	Koninklijke Wegener N.V.
De Vries Robbé Groep N.V.	Koninklijke Wessanen N.V.
Dico International N.V.	Laurus N.V.
DIM Vastgoed N.V.	Lycos Europe N.V.
DNC N.V.	Macintosh Retail Group N.V.
DOCdata N.V.	Magnus Holding N.V.
DPA Flex Group N.V. (DPA Holding N.V.)	McGregor Fashion Group N.V.
Draka Holding N.V.	Mittal Steel Company N.V. (ISPAT International N.V.)
EADS N.V.	Nedap N.V.
Emba N.V.	Neways Electronics International N.V.
Endemol N.V.	Nieuwe Steen Investments N.V.
ERIKS Group N.V.	Nutreco Holding N.V.
Eurocommercial Properties N.V.	Nyloplast N.V.
Euronext N.V.	Océ N.V.
Exact Holding N.V.	OPG Groep N.V.
Exendis N.V.	Oranjewoud N.V. (Centric KSI Holding N.V.)
F. van Lanschot Bankiers N.V.	Ordina N.V.
Fornix BioSciences N.V.	Pharming Group N.V.
Fortis N.V.	Porceleynse Fles N.V.
Friesland Coberco Dairy Foods Holding N.V.	Priority Telecom N.V.
Fugro N.V.	Punch Technix N.V.
Gamma Holding N.V.	Qiagen N.V.
Gemalto N.V. (voorheen: Axalto Holding N.V.)	Randstad Holding N.V.
Getronics N.V.	Reed Elsevier N.V.
Gouda Vuurvast Holding N.V.	Reesink N.V.
Grontmij N.V.	

Naam onderneming	Naam onderneming
Groothandelsgebouwen N.V.	Rodamco Europe N.V.
Roto Smeets De Boer N.V.	Rood Testhouse International N.V.
Royal Numico N.V.	TIE Holding N.V.
RT Company N.V.	TNT N.V.
Samas-Groep N.V.	TomTom N.V.
SBM Offshore N.V.	Tulip Computers N.V.
Schuitema N.V.	Twentsche Kabel Holding N.V.
Seagull Holding N.V.	Unilever N.V.
Simac Techniek N.V.	Unit 4 Agresso N.V.
Sligro Food Group N.V.	United Services Group N.V.
Smit Internationale N.V.	Univar N.V.
Spyker Cars N.V.	Van der Moolen Holding N.V.
Stern Groep N.V.	VastNed Offices/Industrial N.V.
STM Microelectronics N.V.	VastNed Retail N.V.
Stork N.V.	Vedior N.V.
Tele Atlas N.V.	Versatel Telecom International N.V.
Teleplan International N.V.	VNU N.V.
Telegraaf Media Groep N.V.	Wereldhave N.V.
	Wolters Kluwer N.V.

Tabel 7: Onderzochte ondernemingen

Bijlage 2: Gestelde vragen aan en antwoorden van de accountant in AvA's 2006

Onderneming	Vraag aan accountant	Antwoord accountant
A	Een aandeelhouder merkte op dat er dingen worden gezegd over de jaarrekening (onterechte consolidatie van een deelneming), die hij heel essentieel vindt. De onderneming heeft een accountant, wellicht is hij er ook, en hij zou het plezierig vinden als de accountant daar commentaar op gaf.	De accountant bedankte de voorzitter voor de doorgespeelde vraag en begon met het geven van zijn eigen naam en die van zijn organisatie. Hij gaf tevens aan dat hij gevolmachtigde is van genoemde accountantsorganisatie. Daarna ging hij in op de vraag door aan te geven dat de kwestie van de consolidatie wat hem betreft redelijk straight forward is. De onderneming heeft een zeggenschap van X procent (X%), daarmee een beslissende zeggenschap in de dochtermaatschappij Y. Dat betekent voor de accountant dat als je dan kijkt naar wat is het streven van een vennootschap, het streven van een vennootschap is een duurzame verbondenheid met deze dochtermaatschappij en wat hem betreft is het daarmee redelijk helder.
B	Een aandeelhouder gaf aan dat hij twijfels heeft ten aanzien van de effectiviteit van de variabele beloning en verwees daarbij naar een recent onderzoek op dat vlak. Hij vindt het een goede ontwikkeling dat de externe accountant wordt betrokken bij de beoordeling of aan de prestatiecriteria is voldaan en hij verzocht de externe accountant hierover een toelichting te geven.	De accountant meldde dat de opdracht met betrekking tot de bezoldiging van de Directie een duidelijke, transparante opdracht is. In Angelsaksische landen is het gebruikelijk dat de externe accountant een dergelijke rol vervult.
C	Een aandeelhouder wilde graag van de accountant weten hoe hij gecontroleerd heeft dat de goodwill van onderneming X een true and fair impression geeft van de goodwill waarde die bij deze onderneming aanwezig zou zijn. Volgens hem heeft onderneming X al vier jaar geen winst gemaakt en aan een onderneming die al vier jaar lang geen winst maakt, kan toch geen goodwillwaarde van €Y mln. worden toegekend.	De accountant gaf eerst een kort overzicht wat de accountant doet in het controleproces om te komen tot een accountantsverklaring bij de jaarrekening als geheel. Dan legt hij uit dat hij vervolgens kijkt of het management naar de regelen der kunst dat heeft toegepast wat in de regelen wordt voorgeschreven. Volgens de accountant heeft zijn organisatie geconstateerd dat het management dat netjes heeft gedaan en derhalve kan zijn organisatie verklaren dat deze balans, inclusief deze goodwill, in zijn geheel een getrouw beeld geeft.
D	Een aandeelhouder wilde weten of er nog verplichtingen zijn met betrekking tot het pensioenfonds.	De accountant legde uit dat de onderneming al vóór 31 december 2004 afscheid heeft genomen van het pensioenfonds. De pensioenaanspraken van de inactieve leden zijn ondergebracht bij een verzekeraar; de onderneming heeft geen verplichtingen meer. Vanaf 1 januari 2005 worden de pensioenaanspraken voor de actieve leden opgebouwd bij het Bedrijfstakpensioenfonds voor de betreffende industrie.

Onderneming	Vraag aan accountant	Antwoord accountant
E	<p>Een aandeelhouder merkte op dat in de accountantsverklaring niet apart wordt gesproken over de samengestelde jaarrekening en de enkelvoudige jaarrekening. Hij heeft bij andere bedrijven gekeken en is het niet eerder op deze manier tegen gekomen.</p> <p>Een aandeelhouder gaf aan dat sommige bedrijven soms twee accountantsverklaringen geven, één voor de geconsolideerde en één voor de enkelvoudige jaarrekening. In sommige gevallen wordt er één jaarrekening opge maakt maar worden beiden wel apart vernoemd.</p>	<p>De accountant gaf aan dat hij een accountantsverklaring heeft afgegeven bij de gehele jaarrekening, zowel geconsolideerd als enkelvoudig. Dit is de wettelijke verplichting.</p> <p>De accountant deelde mede dat wettelijk gezien de geconsolideerde jaarrekening een toelichting op de enkelvoudige jaarrekening is, dus als hij een verklaring afgeeft zonder te benoemen, dan geldt dit voor de gehele jaarrekening. De paginanummers zijn met opzet genoemd zodat de aandeelhouder kan zien dat het voor beiden geldt. De accountant is van mening dat hij de juiste verklaring heeft afgegeven.</p>
F	<p>Een aandeelhouder vroeg hoe de accountant de cumulatief preferente aandelen bekeken heeft en of deze kwestie een reden is om van accountant te wisselen.</p> <p>Een aandeelhouder vroeg vervolgens de accountant aan te geven wat de redenen waren om geen goedkeurende verklaring af te geven.</p> <p>Een aandeelhouder verzocht de accountant om een toelichting op het bedrag van €X mln. dat in de verklaring wordt genoemd ten gevolge van de kwalificatie van de CumPrefs.</p> <p>De aandeelhouder merkte op dat de accountants in 2004 nog een voorbehoud maakten met betrekking tot de continuïteit. Hij vroeg zich af of de accountant dit voorbehoud nu ook maakt.</p>	<p>De accountant vertelde dat er gekeken is naar de emissieprospectus en de statuten. Hij is tot de conclusie gekomen dat de betaling van dividend weliswaar kan worden opgeschort, maar de verplichting tot de betaling niet. Derhalve dient volgens zijn organisatie het dividend geboekt te worden als schuld.</p> <p>De accountant noemde als de redenen de classificatie van de cumulatief preferente aandelen, de onzekerheid in de administratieve controle (SAP-kwestie) en onzekerheid in verantwoording bijvoorbeeld met betrekking tot de grondsanering. Op verzoek van de aandeelhouder bevestigde de accountant dat uitsluitend de kwestie met betrekking tot de CumPrefs heeft geleid tot een afkeurende verklaring. De overige elementen zouden slechts hebben geleid tot een oordeelsonthouding.</p> <p>De accountant antwoordde dat het nominale bedrag van de CumPrefs €X mln. bedraagt en dat twee jaren met een rendement van 7% per jaar naar zijn oordeel eveneens tot het vreemd vermogen, namelijk schuld, zou moeten worden gekwalificeerd.</p> <p>De accountant gaf aan dat er €X mln. extra cash is bijgekomen door de emissie en dat de toekomstplannen in combinatie met de lage kosten alsmede project Y geen reden zijn voor een continuïteitsvoorbehoud. De accountant heeft geen twijfel over de continuïteit van de onderneming.</p>

Bijlage 2: Gestelde vragen aan en antwoorden van de accountant in AvA's 2006

Onderneming	Vraag aan accountant	Antwoord accountant
G	Een aandeelhouder wilde weten of de accountant het juist vindt dat in het jaarverslag over 2004 over een belangrijke verplichting inzake putopties geen enkele vermelding wordt gemaakt.	De accountant gaf aan dat het vorig jaar was vermeld in het directieverslag, en dat hij het met de aandeelhouder eens is dat het wellicht mooi was geweest om het ook op te nemen in de jaarrekening zelf. Bijzonder is echter met betrekking tot 2005 dat rekening moeten worden gehouden met wat IFRS 32 en 39 voorschrijven. Als je nu gehouden bent, wat de voorzitter ook al zei, om het minderheidsbelang te presenteren alsof het een harde verplichting is, betekent dat in feite de verplichting opnemen en ook de waardering van het minderheidsbelang volledig opnemen. Dat is de reden dat het in 2005 wat nadrukkelijk naar voren is gekomen en dat heeft te maken met het feit dat die IFRS 32 en 39 de interpretatie en de vragen die hierover gesteld zijn dat eigenlijk eerst november 2005 dat dat wat helderder is geworden hoe je zo'n post zou moeten behandelen.
H	<p>Een aandeelhouder wilde het volgende van de accountant weten. Verkoop van het bedrijfspan; gaat waarschijnlijk €X mln. opbrengen; voor EUR x op balans; rest is in fiscale zin boekwinst. Wordt deze verrekend met de compensabele verliezen. Van de compensabele verliezen is een deel op de balans geplaatst; daarvan wordt gekeken welk belastingspercentage op de € X mln. van toepassing is. Hiervan blijft als opbrengst over ongeveer EUR x. Komt dit bedrag bij het vermogen?</p> <p>Een aandeelhouder vroeg aan de accountant hoe de activiteiten van Y Holding B.V. nu verdeeld zijn.</p> <p>Een aandeelhouder merkte het volgende op. In 2005 is een aanzienlijk verlies geleden, ter waarde van EUR x. Een belastingresultaat uit een gewone bedrijfsuitvoering wordt een plus van EUR x; dat is dus een compensabele belasting. Belasting die, als je winst maakt, kunt verrekenen. Het bedrijfsresultaat is zo groot dat de aandeelhouder meent dat de onderneming recht heeft op een groter compensabel verlies.</p> <p>Een aandeelhouder wilde weten wat de reden van het terugtreden van de accountant is.</p>	<p>De accountant antwoordde dat dit juist is.</p> <p>De accountant vertelde dat Y Holding B.V. een lege B.V. is en participant was van de voormalige dochter Z. Sinds het afwikkelen van Z zijn er geen activiteiten meer in Y Holding B.V.</p> <p>De accountant bevestigde dat het klopt dat er meer te compenseren is en licht deze vraag als zodanig toe.</p> <p>De accountant gaf aan dat dit externe redenen zijn en niets met de onderneming te maken heeft.</p>

Onderneming	Vraag aan accountant	Antwoord accountant
I	Een aandeelhouder vroeg zich af of de “Accountantsmededeling” in het jaaroverzicht hetzelfde is als de zogenaamde “Accountantsverklaring”.	De accountant verduidelijkte dat de accountantsmededeling in het jaaroverzicht betrekking heeft op het daarin opgenomen beknopte overzicht van de financiële informatie. Deze informatie is ontleend aan de uitgebreide jaarrekening, die door zijn organisatie is gecontroleerd en waarop de accountantsverklaring wordt afgegeven.
J	<p>Een aandeelhouder vroeg op welke wijze de accountant kan controleren of datgene wat na acquisitie is geactiveerd, tot goodwill behoort.</p> <p>Een aandeelhouder wilde weten hoeveel risico de onderneming loopt voor impairment in Centraal Europa?</p> <p>Een aandeelhouder vroeg hoe de accountant de vermogens in de (buitenlandse) deelnemingen heeft gecontroleerd?</p> <p>Een aandeelhouder merkte op dat de accountant alle werkmaatschappijen normatief heeft beoordeeld. De aandeelhouder wilde weten of die allemaal goed waren of dat er ook slechtere zijn.</p>	<p>De accountant gaf aan dat de directie berekeningen heeft laten maken die door hem zijn gecontroleerd.</p> <p>De accountant deelde mede dat de concerndirectie hier al over heeft gesproken.</p> <p>De accountant vertelde dat deze per land door een lokaal team van zijn organisatie worden gecontroleerd op dezelfde wijze als in Nederland.</p> <p>De accountant gaf aan dat hij dit aan het management heeft gerapporteerd.</p>
K	Een aandeelhouder merkte op dat hij de risicoparagraaf zeer uitvoering vindt. Hij wilde graag weten of de accountant daar ook een oordeel over heeft gegeven.	De accountant gaf aan dat het object van onderzoek voor de accountant de jaarrekening is. Bij de controle wordt gebruik gemaakt van een risicocontrole. Dat wil zeggen dat de risico's van de onderneming worden onderzocht. Er wordt dan zoveel mogelijk gebruik gemaakt van het risicomanagementsysteem ,zoals omschreven door de voorzitter. Daarbij richt de accountant zich met name op de financiële risico's. Risicomanagement op zich is geen object van het onderzoek. Wat de accountant wel doet is vaststellen of wat er geschreven is in het jaarverslag aangaande risicobeheersing niet in strijd is met de jaarrekening. Wat hem betreft is er geen aanleiding om daar een opmerking over te maken.
L	<p>Een aandeelhouder vroeg wat de rol van de accountant in de afgelopen jaren was vanaf de komst van de voorzitter van de Raad van Bestuur. Dit in verband met de “vondst van de €X mln.” en wat er hierna is gebeurd. Ook in verband met hetgeen in de management letters (...)</p> <p>(...) richting het bestuur en de Raad van Commissarissen is gezegd.</p>	<p>De accountant merkte op dat de aandeelhouder in feite 2 vragen stelt:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Waarom geeft de accountant een goedkeurende verklaring bij de jaarrekening en dan bedoelt de aandeelhouder niet alleen de jaarrekening 2005 maar ook eerdere jaren; (...) 2. Wat is de rol van de accountant bij verbetering van beheersing van de systemen.

Bijlage 2: Gestelde vragen aan en antwoorden van de accountant in AvA's 2006

Onderneming	Vraag aan accountant	Antwoord accountant
		<p>De accountant gaf aan dat hij zal proberen om die vragen even apart te beantwoorden.</p> <p>Ten aanzien van de eerste subvraag lichtte de accountant het volgende toe. De opdracht van de accountant is het controleren van de jaarrekening en op het moment dat aan het eind van het jaar alle gebeurtenissen in dat jaar op een correcte wijze zijn opgenomen in de cijfers en goed zijn <i>gedisclosed</i> dan kan hij op basis van de controle daar een goedkeurende verklaring bij geven. En de accountant vindt, en dat is ook de reden waarom hij hier een goedkeurende verklaring bij gegeven heeft, dat dit document, de jaarrekening en het daarbij behorend directieverslag waarvan hij heeft vastgesteld, of tenminste gecontroleerd dat het niet in tegenspraak is met de jaarrekening, dat dat voldoet aan de daaraan te stellen eisen en dat de accountant daar een goedkeurende verklaring bij kan geven. Dus dat geldt ook overigens voor de jaarrekening 2004 en dat geldt ook over de jaarrekening 2003. Want om nog even specifiek terug te komen op de problematiek van een land X, de accountant vindt dat de problematiek van land X op een goede manier in deze jaarrekening is uiteengezet. Dat is dus element 1.</p> <p>Met betrekking tot subvraag 2 deelde de accountant het volgende mede. Wat de accountant in zijn controle doet is dat hij van tevoren vaststelt: wat zijn de risico's in de onderneming. Dat doet hij van tevoren en dat doet hij ook gedurende zijn controle. Dus als er bevindingen zijn die aanleiding geven om zijn controle-inspanningen aan te scherpen, dan doet de accountant dat en dat is in dit jaar gegeven de problematiek rondom land X dan ook gebeurd. Dus hij heeft additioneel werk gedaan op land X. Hij is daar samen met zijn collega die naast hem zit en met de CFO geweest. De accountant heeft ook meegekeken in het onderzoek van de andere accountantsorganisatie wat hij inderdaad niet zelf hadden willen doen en hij heeft ook kennisgenomen van de rapportage van de andere accountantsorganisatie en hij heeft ook met de andere (...)</p> <p>(...) accountantsorganisatie gesproken over hun bevindingen. En daarnaast heeft hij dus zijn eigen controlewerkzaamheden gedaan die dus uitgebreider</p>

Onderneming	Vraag aan accountant	Antwoord accountant
		<p>waren dan wat hij normaal had gedaan. Zijn bevindingen, dat doet hij elk jaar, en dit jaar is hij dus vrij uitgebreid in gesprek geweest over land X, zijn bevindingen legt hij vast in twee documenten feitelijk: een samenvattende management letter, die is opgebouwd uit zijn bevindingen die hij in de diverse landen heeft, daar brengt hij lokaal management letters uit aan het management en die gaan in kopie uiteindelijk naar de Raad van Bestuur en een samenvatting daarvan bespreekt hij met het audit committee en met de Raad van Commissarissen, en een zogenaamd accountantsverslag wat hij opstelt conform de wet waar ook zijn bevindingen ten aanzien van de jaarrekening maar ook ten aanzien van interne beheersing zijn opgenomen. Die bespreekt hij uitgebreid met het audit committee en met de Raad van Commissarissen. De wijze waarop in het directieverslag is gerapporteerd over corporate governance en over interne beheersing heeft hij dus ook bekeken en hij heeft gekeken in hoeverre dat in tegenspraak is met zijn eigen bevindingen. En zoals de aandeelhouder kan zien uit de verklaring bij de jaarrekening stelt de accountant vast dat het bestuursverslag verenigbaar is met de jaarrekening. Dus hij kan zich daarin vinden. Uit die verschillende jaren kan de aandeelhouder zien, als deze de jaarrekening leest, de inspanningen zoals ze door de Raad van Bestuur zijn uiteengezet, de inspanningen die de onderneming heeft gedaan om de interne beheersing te verbeteren. Dat wilde hij erover zeggen.</p>
M	Een aandeelhouder vroeg naar de werkzaamheden van de accountant.	<p>De accountant deelde mede dat naast de reguliere controle van de jaarrekening geen advieswerkzaamheden zijn verricht. Wel zijn aan de controle gerelateerde werkzaamheden verricht zoals het afgeven van de SAS 70-II verklaring. Voorts zijn in verband met de conversie naar IFRS wat additionele werkzaamheden verricht. De accountantsorganisatie is bij de onderneming betrokken als belastingadviseur.</p>
N	<p>Een aandeelhouder had begrepen dat accountants zich specifiek met risico's bezighielden en zich een oordeel over risico's en controle aanmeten. De aandeelhouder wilde weten of dit vervalt met de (...)</p> <p>(...) corporate governance bepaling of de risicoparagraaf.</p>	<p>De accountant vertelde dat het als accountant zeer belangrijk is de risico's in een bedrijf te onderkennen en primair de beheersing van de risico's ten aanzien van de financiële verslaggeving te onderzoeken. (...)</p> <p>(...) Wat zijn de risico's voor zover het de jaarrekening betreft en welke beheersingsmaatregelen heeft het bedrijf genomen. De accountant heeft geconcludeerd dat ten behoeve van de jaarrekening de systemen van risico-beheersing afdoende zijn en mede op basis hiervan een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven. Voorts ziet de aandeelhouder dat er voor het</p>

Bijlage 2: Gestelde vragen aan en antwoorden van de accountant in AvA's 2006

Onderneming	Vraag aan accountant	Antwoord accountant
		eerst in de verklaring expliciet is opgenomen dat het verslag van de directie consistent is met de jaarrekening.
O	<p>Een aandeelhouder vroeg aan de accountant of deze kennis heeft genomen van de conclusies van het rapport van de heer X die zijn geopenbaard in de strafzaak en of de accountant ook kennis heeft genomen van de conclusies in het kader van de enquêteprocedure.</p> <p>De aandeelhouder neemt aan dat het antwoord op beide vragen 'ja' is en vroeg of de accountant het in die zin wenselijk vindt om de relatie met de onderneming voort te zetten; of het niet beter zou zijn dat een ander dat doet, omdat er twijfels blijven bestaan over de wijze waarop de rol van de accountant destijds is uitgevoerd. De aandeelhouder gaf verder aan dat hij zich kan voorstellen dat vanuit de zijde van de accountant, het eigenbelang, de kwestie speelt dat als de zaken in stabiel vaarwater zijn, dat het misschien beter is om deze klant aan een ander te gunnen.</p> <p>Vervolgens wilde de aandeelhouder in verband met de jaarrekening 2005 weten of de tekortkomingen, zoals genoemd op pagina Y van het jaarverslag, nieuwe zaken zijn en of er nieuwe tekortkomingen zijn gemeld in de management letter dit jaar, die vorig jaar nog niet voorkwamen.</p>	<p>De accountant gaf aan de diverse vragen achter elkaar te zullen beantwoorden. Hij merkte op dat hij geen kennis heeft kunnen nemen van het rapport van de heer X, dat heeft de voorzitter van de Raad van Bestuur al uitgelegd, anders dan via datgene wat er samengevat is door de president van de Rechtbank. De accountant gaf voorts aan dat hij wel kennis heeft genomen van het rapport van de onderzoekers van het enquêterapport en legde daarbij uit dat, zoals de aandeelhouder weet, de geheimhoudingsplicht zijn organisatie niet toelaat daar commentaar op te geven. De accountant merkte op dat er door zijn organisatie in algemene termen is aangegeven wat zij vinden van de kwalificaties die zijn gebezigd en dat zijn organisatie heeft aangegeven dat zij door haar geheimhoudingsplicht niet in staat is om daar commentaar op te geven. De accountant gaf aan dat de aandeelhouder er mee bekend is dat er tegen zijn voorganger met betrekking tot dit dossier een tuchtzaak loopt en gaf aan dat dat het forum zal zijn waarop zijn organisatie commentaar kan geven op de beschuldigingen die daar zijn gedaan.</p> <p>Met betrekking tot de vraag of zijn organisatie nog wel accountant wil blijven, gelet op de bevindingen in het rapport van de heer X, gaf de accountant aan dat het antwoord daarop 'ja' is. Hij gaf hierbij aan dat voordat de Auditcommissie en de Raad van Commissarissen de aandeelhouder dit advies konden geven, zij uiteraard eerst moesten weten of zijn organisatie de relatie met de onderneming inderdaad bereid was om die rol te vervullen. De accountant merkte op dat zijn organisatie de relatie met de onderneming, met de Auditcommissie en de Raad van Bestuur van de onderneming, zeer waardeert en dat zijn organisatie geen enkel beletsel ziet om op adequate wijze te functioneren.</p> <p>Ten aanzien van de specifieke bevindingen gaf de accountant aan dat de aandeelhouder bekend is met de verantwoordelijkheid en de ruimte die de accountant op dit punt heeft. De accountant merkte op dat, zoals de heer X ook al heeft aangegeven, dat zijn organisatie vanaf 2006 de internal controls van de onderneming zal attesteren op basis van Sarbanes Oxley 404. Hij gaf</p>

Onderneming	Vraag aan accountant	Antwoord accountant
	<p>De aandeelhouder vroeg de accountant of er geen nieuwe belangrijke tekortkomingen in de internal controls tevoorschijn zijn gekomen in de management letter 2006 ten opzichte van het jaar 2005.</p> <p>De aandeelhouder merkte op dat hij hoopte dat dat zou lukken.</p> <p>De aandeelhouder gaf aan dat de accountant heeft gesproken over 2006 en dat deze gezegd heeft dat de benoeming van zijn organisatie niet op de agenda zou staan als deze niet bereid zou zijn om als accountant in 2006 te werken. Hij gaf aan dat hij er ook 2007 is en vraagt (...)</p> <p>(...) aan de accountant of deze er begrip voor zou hebben als de aandeelhouders en misschien ook de Raad van Bestuur en de Raad van Commissarissen er, gezien het verleden en de problemen in het verleden waar de organisatie van de accountant linksom of rechtsom bij betrokken was, voor kiezen om die band door te snijden en te kiezen voor een ander accountant.</p>	<p>aan dat zijn organisatie kennis heeft genomen van de internal controls in het kader van de controle van de jaarrekening en legde uit dat indien zijn organisatie informatie heeft die er op duidt of die er toe leidt dat zijn organisatie het niet eens is met hetgeen in het jaarverslag staat, dat zijn organisatie dat dan in de accountantsverklaring tot uitdrukking dient te brengen. De accountant gaf aan dat dit niet is gedaan en de aandeelhouder daaruit dus kan afleiden dat zijn organisatie geen indicatie heeft dat het anders zou zijn. Met betrekking tot specifieke vragen die de aandeelhouder heeft gesteld ten aanzien van wat de punten van tekortkoming zijn, gaf de accountant aan dat de aandeelhouder bekend is met de 'rules of the road', dat zijn organisatie rapporteert aan de Raad van Bestuur en aan de Auditcommissie over de specifieke bevindingen en dat de aandeelhouder aan de Raad van Bestuur en de Auditcommissie dient te vragen wat die specifieke punten zijn.</p> <p>De accountant gaf aan dat de aandeelhouder hem toch weer verleidt tot specifiek commentaar waarvan hij zojuist had aangegeven dat hij dat niet kan geven.</p> <p>De accountant gaf hierop aan dat de aandeelhouder dit toch echt bij de Auditcommissie en de Raad van Bestuur zal moeten vragen. Hij gaf aan dat in elk geval de Auditcommissie heeft toegelicht dat de twee 'material weaknesses' die er stonden niet meer bestaan en dat is uiteraard ook met zijn organisatie besproken.</p> <p>De accountant gaf aan dat hij zich veel kan voorstellen, echter dat hij dit zeer zou betreuren. Hij gaf aan dat zijn organisatie niet in de gelegenheid is geweest om zich inhoudelijk te verdedigen en merkte op dat hij dit ook vervelend vindt, maar dat dit wel de realiteit is en dat dit nou (...)</p> <p>(...) eenmaal samenhangt met de geheimhoudingsplicht die accountants hebben. De accountant merkte op dat de aandeelhouder heeft aangegeven dat er een moment komt waarop er gereageerd zal worden door de organisatie van de accountant en hij gaf aan dat de behandeling van de tuchtzaak tegen zijn voorganger hem een adequaat moment lijkt waarop dit zou kunnen plaatsvinden. De accountant gaf aan dat hij hoopte dat iedereen dan, ook de aandeelhouders op dat moment, kan concluderen over de rol van zijn organisatie. Hij hoopte dat die rol en de appreciatie van die rol zodanig zal zijn dat als in 2007 een voorstel tot benoeming van de accountants zal ko-</p>

Bijlage 2: Gestelde vragen aan en antwoorden van de accountant in AvA's 2006

Onderneming	Vraag aan accountant	Antwoord accountant
		men, de aandeelhouder er wellicht een andere visie op heeft dan die hij tot nu toe tot uitdrukking heeft gebracht.
P	Een aandeelhouder vroeg waarom de participaties of groepsmaatschappijen niet geconsolideerd zijn. Volgens hem is dat namelijk een wettelijke verplichting.	De accountant antwoordde dat de maatschappijen de bestemming hebben om te worden verkocht, zoals dat in 2001 is besloten, en derhalve niet (meer) als groepsmaatschappij zijn aan te nemen.
Q	Een aandeelhouder vroeg of de Raad van Commissarissen, in casu de audit-commissie, en de externe accountant zich happy gevoeld hebben met hun controle en hun toezicht op het functioneren van de interne beheersingsystemen.	De accountant merkte op dat naar aanleiding van de controle van de jaarrekening 2005 is gerapporteerd aan de Raad van Commissarissen dat in dat kader de systemen voldoen aan de eisen die daaraan gesteld kunnen worden.
R	Een aandeelhouder vroeg, omdat in de accountantsverklaring staat dat controle is verricht door middel van deelwaarnemingen, welke deelwaarnemingen de accountants hebben gedaan.	De accountant gaf aan dat de tekst van de verklaring is voorgeschreven door het NIVRA. Voorts vertelde hij dat het uitermate inefficiënt en kostbaar zou zijn om alle transacties gedurende het hele jaar over te moeten doen. Daarom wordt gewerkt met deelwaarnemingen. Voorts gaf hij aan dat het in verband met tijd onmogelijk is om alle deelwaarnemingen ter vergadering uiteen te zetten. De accountant gaf als voorbeeld het bepalen van de omzetlijn. Hiervoor is een systeem ontwikkeld dat is beoordeeld en waarmee vervolgens met een steekproef een conclusie over de grote massa kan worden getrokken, zonder dat integraal over te doen.
S	Een aandeelhouder wilde graag een toelichting van de accountant waarom zij akkoord zijn gegaan met een going concern waardering (...) (...) als er sprake is volgens de onderneming van een significante twijfel over de going concern en ze zelf opgemerkt heeft dat de voortgang van de bedrijfsactiviteiten op langere termijn niet onmogelijk wordt geacht.	Vraag 1: De accountant stelde zich voor en gaf aan dat de aandeelhouder op pagina X de accountantsverklaring kan zien. Dat is inderdaad (...) (...) een goedkeurende verklaring met een zogenaamde emphasis of matter paragraaf, dat is een toelichtende paragraaf. Waarom zit die paragraaf erin? Er is een veronderstelling continuïteitsbasis. Die veronderstelling is gedaan op basis van een aantal onzekerheden. Die onzekerheden staan toegelicht door het management op pagina Y. Die onzekerheden hangen af van een aantal gebeurtenissen in de toekomst, dat zijn de gebeurtenissen die voorheen besproken zijn, die ook puntsgewijs in de toelichting zijn opgenomen. Aangezien het niet onmogelijk is, is er een goedkeurende verklaring en dit is precies het volgen van de richtlijnen voor de accountantscontrole en dan kom je hierop uit. Maar wel belangrijk dat toelichting van de onzekerheden in de accountantsverklaring.

Onderneming	Vraag aan accountant	Antwoord accountant
	<p>Een aandeelhouder merkte op dat wat in het jaarverslag staat de aandeelhouders natuurlijk allemaal hebben kunnen lezen, maar dat roept toch wel zoveel vragen op over de continuïteit en de waardering van de organisatie dat de aandeelhouder zich afvroeg: wanneer wordt voor de accountant dan die twijfel, die er dan toch al begint te ontstaan, zo materieel dat je anders moet gaan waarderen. Waar ligt dan het omslagpunt als de accountant zegt ‘niet onmogelijk’. Ja, het is ook niet onmogelijk dat ik mijn auto repareer maar de aandeelhouder zou er toch een garage voor inroepen. De aandeelhouder vroeg of de accountant dit begreep en vroeg vervolgens of deze een iets meer grotere toelichting kon geven waar dat omslagpunt voor de accountant ligt.</p>	<p>De accountant vertelde dat de toelichting zoals die door het management is gedaan en door hem precies de toelichting is die hij wil geven en dat hij niet kan ingaan op situatie ‘als dan’. De accountant gaf aan dat hij ingaat op de situatie zoals die hier is geweest en niet op andere situaties.</p>
T	<p>Een aandeelhouder heeft op pagina x in het jaarverslag het volgende over de werkzaamheden van de accountant gelezen: ‘Tevens omvat een controle een beoordeling van de grondslagen voor financiële verslaggeving die bij het opmaken van de jaarrekening zijn toegepast en van belangrijke schattingen die de leiding van de vennootschap daarbij heeft gemaakt’. De aandeelhouder wilde weten wat voor soort schattingen dat zijn en of daar zomaar controle op uitgeoefend kan worden.</p>	<p>De accountant antwoordde dat de belangrijkste schattingen apart worden opgenomen in de jaarrekening. Op pagina x is een overzicht te vinden. Dat zijn posten die de accountant kan beoordelen en die worden doorgesproken met het management. In overleg wordt getracht een goed oordeel hierover te vormen, maar er blijft een zekere mate van subjectiviteit in zitten.</p>
U	<p>Een aandeelhouder gaf aan dat hij een verschil in de formulering van de geconsolideerde jaarrekening ten opzichte van de enkelvoudige (...)</p> <p>(...) jaarrekening heeft opgemerkt. Bij de geconsolideerde wordt door de accountant naar de IFRS verwezen en bij de enkelvoudige naar de Nederlandse wetgeving hoewel ergens anders in het jaarverslag staat dat deze ook naar de IFRS regels is opgesteld.</p> <p>Een aandeelhouder merkte op dat het pand voor deze jaarrekening is gerwaardeerd. De aandeelhouder wilde weten hoe vaak de regels voor schrijven dat dit moet gebeuren.</p>	<p>De accountant legde uit dat beursgenoteerde ondernemingen met ingang van 2005 op basis van de Internationale regelgeving (IFRS) (...) worden opgesteld. Dat geldt echter uitsluitend voor de geconsolideerde jaarrekening. Daarom wordt op de opinie pagina voor de geconsolideerde jaarrekening verwezen naar IFRS. Voor de enkelvoudige jaarrekening, de statutaire stukken, is de Nederlandse regelgeving nog steeds van kracht, daarom wordt in beginsel daarnaar verwezen. Dat is niet eenvoudig en daarom is gefaciliteerd dat ook de enkelvoudige volgens de IFRS zijn opgesteld. Iedere accountant gaat dit jaar met deze formulering op dezelfde wijze om.</p> <p>De accountant antwoordde dat een periodieke taxatie niet noodzakelijk is. Bij de omzetting van Dutch Gaap naar IFRS moest het pand worden getaxeerd naar de reële waarde, welke dan weer als uitgangspunt geldt voor de toekomst. Slechts in het geval van een lagere waarde dan de boekwaarde zou opnieuw getaxeerd moeten worden.</p>

Bijlage 2: Gestelde vragen aan en antwoorden van de accountant in AvA's 2006

Onderneming	Vraag aan accountant	Antwoord accountant
V	Een aandeelhouder vroeg hoe hij het voorbehoud in de accountantsverklaring moet interpreteren.	De accountant antwoordde (pag. 4) dat het in dit geval 2 jaarrekeningen betreft, een enkelvoudige en een geconsolideerde en daar zijn verschillende grondslagen voor gebruikt. De IFRS grondslagen zijn gebruikt voor de geconsolideerde jaarrekening en de enkelvoudige jaarrekening is volgens de traditionele regels opgesteld. Dit is tevens de reden voor de lange verklaring die refereert aan beide methoden. Behalve de jaarrekening wordt ook het verslag van de directie bekeken. Daarvan kan niet alles beoordeeld worden, zoals bijvoorbeeld de markt en de ontwikkelingen, maar kan wel de aansluiting met de cijfers worden getoetst. De accountant sloot af met de melding dat hij geheel achter de jaarrekening staat hetgeen blijkt uit de getekende verklaring.
W	<p>Een aandeelhouder vroeg hoe door hem de scheiding tussen advies- en controlewerkzaamheden wordt gewaarborgd.</p> <p>Een aandeelhouder wilde weten of de Raad van Bestuur zich bewust is van de regels inzake de scheiding tussen controle en advies.</p>	<p>De accountant stelde dat de scheiding tussen de advies- en controlediensten van groot belang is. Er is met de onderneming een duidelijke afspraak gemaakt dat er jaarlijks met de Audit Committee een bepaalde grens en afstemming per opdracht plaatsvindt opdat een dergelijke opdracht de totale onafhankelijkheid van de accountant volstrekt niet kan schaden.</p> <p>De accountant legde uit dat de verantwoordelijkheid over de jaarrekening primair ligt bij de Raad van Bestuur. Zijn organisatie toetst of de jaarrekening voldoet aan de wet en of deze een getrouwe weergave van de financiële situatie kent en geeft daar een accountantsverklaring bij. Om de onafhankelijkheid van de accountant te waarborgen, heeft zijn organisatie dienaangaande specifieke afspraken gemaakt met de onderneming. De verantwoordelijkheid voor het handhaven van deze onafhankelijkheid berust in de eerste plaats bij zijn organisatie zelf.</p>
X	Een aandeelhouder vroeg of het een nieuwe regel is dat de naam van de accountant wordt vermeld bij de verklaring.	De accountant gaf aan dat vanaf dit jaarverslag de naam van de accountant zal worden vermeld.

Onderneming	Vraag aan accountant	Antwoord accountant
Y	Een aandeelhouder wilde ten aanzien van agendapunt 3 'Het vaststellen van de jaarrekening over 2005' weten welke informatie is onderzocht?	De accountant antwoordde dat de informatie is onderzocht zoals deze door de onderneming is verstrekt en die door het bestuur ter beschikking is gesteld. Naar zijn mening is deze informatie juist.
Z	Een aandeelhouder wilde weten in hoeverre de accountant bij Risk Management is betrokken.	De vraag is door de voorzitter beantwoord ('in principe maakt de accountant natuurlijk gebruik van de interne documentatie omtrent de risico's en zij zullen ook het hele systeem van risico beheersen toetsen en gebruiken voor hun controle') en de accountant bevestigde het verhaal: 'de accountant heeft niets toe te voegen, het is precies zoals de heer X het net zei'.
AA	Een aandeelhouder gaf aan dat uit een recent persbericht blijkt dat de accountant niet meer verder wilde mede vanwege het hoge risico. Hij wenste de accountant de vraag voor te leggen of de tekortkomingen in het interne controle- en beheersingssysteem, zoals toegelicht in het verslag van de Raad van Commissarissen hiermee verband houden en wat de accountant hierover in de management letter heeft opgemerkt.	Er wordt een betoog gehouden door de Raad van Bestuur en het Audit Committee. Daarop merkte de accountant op dat hij met betrekking tot de bevindingen van zowel de voorzitter van de Audit Committee alsmede de Raad van Bestuur niets heeft toe te voegen. De accountant gaf aan dat sprake is van een correcte weergave van hetgeen tussen partijen is besproken en waarover door zijn organisatie is gerapporteerd. De accountant onderstreepte dat deze situatie voor zijn organisatie ertoe niet heeft geleid, dat zij bedenkingen had. Hij onderstreepte, dat zijn organisatie bij de jaarrekening een goedkeurende verklaring heeft afgegeven.
AB	De aandeelhouder verwees naar pagina X van het jaarverslag en vroeg welke aanbevelingen en suggesties de externe accountant heeft gedaan voor verdere verbetering van administratieve procedures en interne controles.	De accountant antwoordde dat de externe accountant als onderdeel van de accountantscontrole het risicobeheersings- en controlesysteem beoordeelt en een aantal opmerkingen heeft gemaakt en stelt voor dat de Raad van Bestuur daarop commentaar geeft.
AC	Een aandeelhouder wilde weten of de accountant de related party transactions heeft beoordeeld op at arms length. Een aandeelhouder vroeg of voor het verslag van 2006, de controle van de accountant, de aandeelhouders mogen verwachten dat de accountant over transactie X ook nog zijn oordeel over velt. Een aandeelhouder wilde weten of de accountant over voldoende kennis en inzicht in de branche beschikt om de beoordeling van transactie X op commerciële wijze te kunnen doen.	De accountant antwoordde dat er inderdaad naar gekeken is, maar voor de jaarrekening 2005 zijn ze in het hele kader, in het beperkte kader helemaal niet materieel. De accountant gaf aan dat hij niet toezegt dat de specifieke transactie beoordeeld zal worden, maar in het geheel van de controlemaatregelen zal dat uiteraard meegenomen worden. De accountant bevestigde dit met: "absoluut".

Bijlage 2: Gestelde vragen aan en antwoorden van de accountant in AvA's 2006

Onderneming	Vraag aan accountant	Antwoord accountant
	Een aandeelhouder merkte op dat de beoordeling van transactie X door de betreffende accountant enkel kan plaatsvinden als deze nog accountant van de vennootschap is.	De accountant deelde mede dat hij in dat geval voor de algemene accountant spreekt.

Tabel 8: Gestelde vragen aan en antwoorden van accountant in AvA 2006

Algemeen

Organisatie: _____

Vragen

1. Was de accountant aanwezig in de AvA?

- Ja
 Nee

2. Van welke organisatie is de accountant afkomstig?

- BDO
 Deloitte
 Ernst & Young Accountants
 PriceWaterhouseCoopers
 KPMG
 Anders, namelijk:

Ga door met vraag 8 indien de accountant niet aanwezig was.

3. Zijn er vragen aan de accountant gesteld?

- Ja
 Nee, ga door met vraag 7

4. Hoeveel vragen zijn aan de accountant gesteld?

- 1
 2
 Meer dan 2, namelijk: ____

5. Wat was de aard van de vraag en hoe luidde deze?

Toelichting:

...

6. Wat was het antwoord van de accountant op de vraag?

Toelichting:

...

7. Is door de accountant gebruik gemaakt van zijn spreekrecht?

- Ja
 Nee

Toelichting:

...

8. Is de evaluatie rondom het functioneren van de accountant besproken?

- Ja
 Nee

Bijlage 3: Gehanteerde vragenlijst

9. Zijn vragen gesteld over de management letter en/of het accountantsverslag?

- Ja
 Nee

Ga door met vraag 11 indien geen vragen zijn gesteld.

10. Wat was de aard van de vraag en hoe luidde deze?

Toelichting:

...

11. Zijn er nog overige opmerkingen?

- Ja
 Nee, einde vragenlijst

Toelichting:

...



**Koninklijk Nederlands Instituut
van Registeraccountants**

A.J. Ernststraat 55
Postbus 7984
1008 AD Amsterdam
T 020 301 03 01
E nivra@nivra.nl
I www.nivra.nl